

3419

اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

www.Ketab.ir

سرشناسه:	یوسفی، فهیمه، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور:	نقاشی و مجسمه‌سازی از نگاه شیعه / تألیف فهیمه یوسفی.
مشخصات نشر:	قم، فهیمه یوسفی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۱۷۶ص :بها: ۱۳۰۰۰۰ ریال ۴-۹۴۱۲-۴-۶۰۰۰۰-۹۷۸: isbn
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
موضوع:	نقاشی (فقه).
موضوع:	Paining (Islamic Law)
موضوع:	پیکرتراشی (فقه).
موضوع:	Sculpture (Islamic Law)
رده‌بندی ده‌گانه:	۱۳۹۷ ۹۵۷ یا ۲۳۲/۸۲۵/ BP
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۴۸۷۴
شماره کتابشناسی ملی:	۵۰۳۹۱۳۱

نقاشی و مجسمه‌سازی از نگاه شیعه

نویسنده: فهیمه یوسفی

ناشر: مؤلف

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه بوستان کتاب

صفحه‌آرایی: احمد مؤتمنی

طراح جلد: سید میرزایی

ویراستار: حمیدرضا تیمورزاد

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قطع و تعداد صفحات: رقی، ۱۷۶ صفحه

قیمت: ۱۳۰۰۰ تومان

نقاشی و مجسمه‌سازی
از نگاه شیعه

فهیمة یوسفی

فهرست مطالب

۱۷ مقدمه

فصل اول

تمثال

۱۹ تمثال، صور و نقش در لغت

۲۲ تمثال در اصطلاح

فصل دوم:

احکام تکلیفی نقاشی و مجسمه‌سازی

۲۵ مقدمه

۲۶ ۱. حرمت نقاشی و مجسمه‌سازی (جان‌دار و بی‌جان)

۲۹ ادله

۲۹ روایت ابی‌بصیر

۳۰ بررسی سند

نقاشی و مجسمه‌سازی از نگاه شیعه

- ۳۰..... قاسم بن محمد الجوهری
- ۳۰..... کیفیت استدلال
- ۳۱..... بررسی دلالی
- ۳۲..... روایت سکونی
- ۳۲..... بررسی سندی
- ۳۲..... بین یزید نوفلی
- ۳۲..... سماعیل بن زیاد السکونی
- ۳۳..... کیفیت استدلال
- ۳۳..... بررسی دلالی
- ۳۴..... روایت محمد بن وان
- ۳۵..... بررسی سند
- ۳۵..... کیفیت استدلال
- ۳۵..... بررسی دلالی
- ۳۵..... حمل روایت بر کراهت و عدم اطلاع
- ۳۶..... روایت جراح الهمدانی
- ۳۶..... بررسی سندی
- ۳۶..... کیفیت استدلال
- ۳۷..... بررسی دلالی
- ۳۷..... عدم تلازم
- ۳۷..... حمل روایت بر کراهت
- ۳۸..... روایت ابی جارود
- ۳۸..... بررسی سند

فهرست مطالب

۳۸.....	محمد بن سنان.....
۳۹.....	ابی جارود.....
۳۹.....	کیفیت استدلال.....
۳۹.....	بررسی دلالتی.....
۳۹.....	عدم تناسب حکم و موضوع.....
۴۰.....	روایت محمد بن مسلم.....
۴۱.....	بررسی سند.....
۴۱.....	قاسم بن جحی.....
۴۱.....	کیفیت استدلال.....
۴۲.....	نتیجه.....
۴۲.....	۲. حرمت مجسمه سازی ج. د. ابی جان.....
۴۷.....	ادله.....
۴۸.....	روایات دسته اول.....
۴۸.....	روایات دسته دوم.....
۴۸.....	(۱) روایت ابی بصیر.....
۴۹.....	بررسی سند.....
۴۹.....	روایت صالح بن السندي.....
۴۱.....	بررسی سند.....
۵۰.....	روایت ابی الحسن.....
۵۰.....	جمع روایات.....
۵۲.....	نتیجه.....
۵۴.....	۳. حرمت مجسمه سازی و نقاشی جان دار.....

نقاشی و مجسمه‌سازی از نگاه شیعه

۵۷	ادله.....
۵۷	روایات.....
۵۷	حدیث تحف العقول.....
۵۷	بررسی سندی.....
۵۸	کیفیت استدلال.....
۵۸	روایت ابی‌عباس.....
۵۹	بررسی سندی.....
۵۹	کیفیت استدلال.....
۶۰	روایات نزع روح.....
۶۰	حدیث مناهی.....
۶۰	روایت ابن‌عباس.....
۶۱	روایت حسین‌بن‌منذر.....
۶۲	بررسی سند.....
۶۴	روایت محمدبن‌مسلم.....
۶۴	بررسی سند.....
۶۵	کیفیت استدلال.....
۶۵	۱. حدیث مناهی.....
۶۶	بررسی سندی.....
۶۶	کیفیت استدلال.....
۶۷	۲. روایت ابی‌بصیر.....
۶۷	بررسی سندی.....
۶۷	کیفیت استدلال.....

فهرست مطالب

۶۸ حکمت حرمت	
۶۹ اصل اباحه	
۶۹ سیره متشرعه	
۷۰ نتیجه:	
۷۱ ۴ حرمت مجسمه‌سازی موجودات جان‌دار	
۷۴ ادله	
۷۴ عدم بردار روی گروه سوم	
۷۴ نهی ایتش شیء من الحيوان على الخاتم	
۷۴ الف) ضعف سند	
۷۴ ب) حمل بر احادیث مناهی	
۷۵ ج) عدم حدت سیاق	
۷۵ د) خروج روایت از محال نش	
۷۶ ینهی عن التزویق البیوت	
۷۶ عدم انطباق روایت بر مقام	
۷۶ و قوله «صفة الصنوف التصاویر ما لم یکن مثل الرءیانی»	
۸۱ روایات نفخ روح	
۸۱ ضعف سند	
۸۱ شمول روایت بر حرمت مجسمه‌سازی جان‌داران	
۸۲ معین نبودن سؤال راوی	
۸۳ ظهور در نگهداری	
۸۴ عدم تناسب حکم و موضوع	
۸۵ و قوله: «...والله ما هی تماثیل الرجال و النساء...»	

نقاشی و مجسمه‌سازی از نگاه شیعه

- روایات ۸۶
- روایت زراره ۸۶
- بررسی سند ۸۶
- روایت العمرکی ۸۶
- بررسی سند ۸۷
- روایت علی بن جعفر ۸۷
- بررسی سند: ۸۸
- دفین استدلال ۸۸
- اجماع ۸۸
- حکمت حرمت ۹۰
- اشکال ۹۱
- نتیجه: ۹۲
۵. جواز مطلق نقاشی و مجسمه‌سازی ۹۲
- نتیجه ۹۶
۶. خرید و فروش ۹۸
۱. عمومات و اطلاقات ۹۹
۲. ملازمه بین جواز نگهداری و جواز بیع ۱۰۱
۳. اصل ۱۰۱
- نتیجه ۱۰۱
۷. نگهداری ۱۰۲
- قائلین به حرمت ۱۰۲
- ادله حرمت نگهداری ۱۰۳

فهرست مطالب

۱۰۳	ملازمه بین حرمت ایجاد با حرمت وجود
۱۰۵	بررسی سند
۱۰۵	کیفیت استدلال
۱۰۶	روایت تحف العقول
۱۰۶	بررسی سند
۱۰۶	کیفیت استدلال
۱۰۷	روایت نبوی
۱۰۷	بررسی سند
۱۰۸	کیفیت استدلال
۱۰۸	روایت علی بن ابی طالب
۱۰۹	بررسی سند
۱۰۹	کیفیت استدلال
۱۰۹	روایت تفسیر قوله تعالی
۱۰۹	بررسی سند
۱۱۰	کیفیت استدلال
۱۱۰	روایت زراره
۱۱۱	بررسی سند
۱۱۱	کیفیت استدلال
۱۱۱	روایت حسین بن محبوب
۱۱۲	بررسی سند
۱۱۲	علی بن ابراهیم بن هاشم
۱۱۲	اییه

نقاشی و مجسمه‌سازی از نگاه شیعه

- ۱۱۲.....المثنی
- ۱۱۲.....محمدبن یحیی العطار
- ۱۱۳.....احمدبن محمدبن عیسی
- ۱۱۳.....سیف التمار
- ۱۱۳.....کیفیت استدلال
- ۱۱۴.....تئیس به جوار
- ۱۱۵.....نقدنامه روایت قول حرمت
- ۱۱۵.....رسائل اول
- ۱۱۸.....رد صحیحیه محمد بن مسلم
- ۱۱۹.....روایت تحف الاتول
- ۱۲۱.....رد روایت نبوی
- ۱۲۲.....رد روایت علی بن جعفر
- ۱۲۲.....رد صحیحیه بقباق
- ۱۲۳.....رد روایت ززاره
- ۱۲۳.....رد روایت «کره علیاً»
- ۱۲۴.....ادله جواز نگهداری
- ۱۲۴.....اصل
- ۱۲۰.....صحیحیه محمدبن مسلم
- ۱۲۵.....روایت علی بن جعفر
- ۱۲۷.....نتیجه
- ۱۲۷.....۸. عکاسی، فیلمبرداری و تصویر دیجیتال
- ۱۲۹.....نتیجه

۱۲۹	۹. تصویر اشیاء ذهنی و خیالی
۱۳۱	ادله حرمت:
۱۳۱	اطلاق ادله حرمت
۱۳۱	حکمت حرمت
۱۳۲	نتیجه
۱۳۲	۱. تصویر ملک و جن
۱۳۴	نتیجه

فصل سوم

احکام وضو، نقاشی و مجسمه‌سازی

۱۳۵	موانع صحت نماز
۱۳۵	مقدمه
۱۳۶	مانعیت لباس و انگشتر نقش‌دار و عدم آن در نماز
۱۳۶	مانعیت لباس و انگشتر نقش‌دار
۱۳۸	روایت عمار
۱۳۸	بررسی سند
۱۴۰	عدم مانعیت لباس و انگشتر نقش‌دار
۱۴۱	روایت ابن‌سنان
۱۴۱	بررسی سند
۱۴۲	کیفیت استدلال
۱۴۲	روایت ابن‌بزیع
۱۴۲	بررسی سند

نقاشی و مجسمه‌سازی از نگاه شیعه

- ۱۴۲..... کیفیت استدلال
- ۱۴۳..... روایت ابن‌بزیع
- ۱۴۳..... بررسی سند
- ۱۴۴..... کیفیت استدلال
- ۱۴۵..... اخلاف
- ۱۴۵..... اجزاء
- ۱۴۶..... شمول حکم
- ۱۴۷..... استثنای حکم به موجود جان‌دار
- ۱۴۸..... رفع مانعیت و امانت آن
- ۱۴۹..... بررسی سند
- ۱۵۰..... کیفیت استدلال
- ۱۵۰..... روایت سماعة بن مهران
- ۱۵۱..... بررسی سند
- ۱۵۱..... کیفیت استدلال
- ۱۵۲..... نتیجه
- ۱۵۲..... عدم مانعیت نمازگزاردن در مقابل نقاشی و مجسمه
- ۱۵۵..... روایت محمد بن مسلم
- ۱۵۵..... کیفیت استدلال
- ۱۵۶..... روایت حلبی
- ۱۵۶..... کیفیت استدلال
- ۱۵۷..... روایت علی بن جعفر
- ۱۵۷..... بررسی سند

فهرست مطالب

۱۵۹	عدم مانعیت به همراه داشتن شیء منقوش
۱۶۱	ادله عدم مانعیت
۱۶۱	روایت حجاج
۱۶۱	حدیث اربعمائه
۱۶۲	رفع کراهت
۱۶۳	روایت حماد بن عثمان
۱۶۳	روایت ابن لیث مرادی
۱۶۴	کذا استدلال
۱۶۴	حکم نقش به صورت
۱۶۵	ادله قائلین به مانعیت نقش به صورت
۱۶۶	نتیجه
۱۶۷	خاتمه
۱۶۹	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

استفاده از نقاشی و مجسمه‌سازی به دوره‌های اولیه بشری برمی‌گردد، زمانی که هنوز خط اختراع نشده بود، از طریق کشیدن نقاشی و ساختن انبیا نیاز اجتماعی خویش را بر طرف می‌کرد؛ با گذشت زمان، این امر از مختلف‌تری را به خود گرفت؛ گاهی به عنوان یک کالا مورد خرید و فروش قرار می‌گرفت و گاهی در تزئین خانه‌ها و اماکن علمی و مذهبی مثل نیساها... به کار گرفته می‌شد.

با گسترده‌گی و توسعه تاریخ بشری، به تدریج نقاشی و مجسمه‌سازی نه تنها شاخه‌ای از علوم طبیعی و جسمی شد و با نگاه زیباشناسانه به اشکال و گونه‌های مختلف در آمد بلکه ضرورت وجود آن‌ها در سایر حوزه‌های علمی - تخصصی مورد توجه قرار گرفت؛ مثلاً در علم روانشناسی، نقاشی با شخصیت آدمی سنجیده می‌شود تا جایی که از طریق تفسیر آن، روحیات و افکار شخصی را مورد مطالعه قرار می‌دهند، همچنین در علم تاریخ علت وجودنداشتن اسناد و مدارک مکتوب، مورخین از طریق نقاشی و مجسمه، به کشف حقایق بسیاری پیرامون چگونگی شکل‌گیری و تکامل جوامع بشری دست یافته‌اند. در این راستا شاهد هستیم که در جوامع اسلامی نیز مسلمانان نه تنها خود را از انجام این امور مستثنا ندانستند و با توجه به مقتضیات زمان، این دو پدیده را مورد استفاده

قرار دادند، از آن‌ها به عنوان یکی از ابزار اصلی آموزش و پرورش در فرآیند یادگیری و تربیت دینی، علمی و... به کار گرفتند.

فقه‌های ما، با توجه به کارکردهای مختلف تصویرگری و پیکه‌تراشی، با پاسخ‌گویی به سؤالات، مطالب ارزشمندی را در این زمینه به یادگار گزاردند و دست‌مایه خوبی را برای تحقیق و پژوهش در مسائل نقاشی و مجسمه‌سازی در اختیار آیندگان قرار دادند. بررسی از فقه‌های شیعه با توجه به متون دینی قائل به حرمت مجسمه‌سازی هستند، ولی در نقاشی قائل به جوازند و برخی از فقها با توجه به تطابق اجتهاد بر زمان، حکم جواز را برای این دو موضوع مطرح کردند. اما اولاً جایگاه مستقلی در فقه و متون فقهی ندارد و در ذیل موضوعات مرتبط با این دو پدیده مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد که عمدتاً را می‌توان در باب نماز (مکان نمازگزار، احکام مساجد، احکام لباس نمازگزار...) و همچنین در تجارت در بحث مکاسب محرمه مشاهده کرد. ثانیاً دارای وحدت رویه نبوده و بعضاً با قطع نظر از این‌که نقاشی و مجسمه‌سازی دارای چه کاربردهایی بوده و مسائل مستحدثه آن کدام است به طرح مباحث پرداخته شده است، لذا در برخی از مسائل جدید که در قرون اخیر رخ داده در کتاب‌های فقهی هیچ‌گونه مطلبی را نمی‌توانست.

در ابتدا ما نیاز داریم که مسائل هنر را به صورت منسجم قرار دهیم تا بتوانیم با طرح موضوع و گستردگی آن و مقتضیات زمانه مکانی به‌وجود آمده، بستری را برای عمق بخشی و طرح مسائل مستحدثه و بازنگری در موضوع هنر و مسائل پیرامون آن ایجاد کنیم. در این کتاب سعی شده که تمامی اقوال فقها با توجه به نظرات مختلفی که دارند به همراه ادله آن مورد استفاده قرار گیرد و در ادامه به بیان احکام وضعی آن بپردازیم.